

HECE

ISSN 1301-210X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 16 SAYI:189 EYLÜL 2012

DOSYA:

Yazamadıkları...

Rasim Özdenören, Selim İleri, Celal Fedai,
Necati Mert, Tuncer Uçarol

Ali Galip Yener'le Eleştiri Üzerine Söyleşi...

Ercan Yıldırım *Edebiyatın Yenilenmesi...*

Tarık Deniz *Halep...*

Hayriye Ünal *Minör Bir Şiire Doğru...*

Yüksel Peker *Kelebek, Şair ve İzler*

Ömer Aksay *Zulmen Aşk*

Mustafa Muharrem *Digerbun*

Mustafa Köneçoğlu *Ölüm İçin İroni*

Ali Emre *Cuma Namazından Sonra Bayazıt'ta*

Ali K. Metin *Yuvarlak Masa Konuşmaları*

Lütfi Bergen *Hidegger'de Sanat*

Mihriban İnan *Karatepe 'Bin Hüseyin'*

Selçuk Orhan *40 Hadis'i Nasıl Yazdım*

189

HECE
YAYINLARI

HECE
AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

HECE
ÖYKÜ
İki aylık öykü dergisi

HECE DERGİSİ

ÖZEL SAYILARI

EDEBİYAT GÜNDEMİ

- Celâl Fedai/*Muhafazakâr Sanat Tartışmasının Düşündürdükleri...* 3
Ercan Yıldırım/*Edebiyatın Yenilenmesi ve Sahici Eleştiri* 4
Tarık Deniz/*Alice' in Harikalar Diyarına Farklı Bir Yolculuk: "Halep"* 7
Necati Mert/*Zorlan Biraz!* 10
Selahattin İpek/*Sınırma* 12

TAKİP MESAFESİ

- Hayriye Ünal/*Minör Bir Şiire Doğru Kuramsal İlk Adımlar* 15
Murat Üstübal/*Şiirde Minörite: Altbenlik İlişkilerine Geçiş* 22
Carl Fernbach Flarsheim/*İsimsiz* 27
Hasan Aycın/*Çizgi* 28
Yüksel Peker/*Kelebek, Şair ve İzler* 29
Ömer Aksay/*Zulmen Aşk* 32
Mustafa Muharrem/*Digerhun* 35
Ali Emre/*Cuma Namazından Sonra, Bayazıt' ta* 37
Mustafa Köneçoğlu/*Ölüm Niçin İroni Yapmaz Sylvia* 40
Sümeyye Betül/*Sezon Sonu* 41
Mehmet Sümer/*İkindi Yeni* 42
Ayşe Sevim/*Özür* 43
Ümit Zeynep Kayabaş/*İrkiliş -İz-* 44
Ertuğrul Rast/*Sürüşfir* 47
Tuğba Çelik/*Hiç* 48
Atilla Mülayim/*Dünyanın Zahmeti: Aşk* 49
Suavi Kemal Yazgıç/*Dünya Kipi* 50
Ahmed Matar/*Kapıların Konuşmaları-1* 51
Mustafa Köneçoğlu/*İrrasyonel Bilgi Kodları ve Şiir: Kaybolan Yolun Sonuna Dair* 56
Ali K. Metin/*Devriye* 59
Lütfi Bergen/*Heidegger' de Sanat* 66
Mihriban İnan Karatepe/*'Bin Hüseyin' ya da 'Anda Neler Oldu Neler'* 74

DOSYA

YAZAMADIKLARI...

- Rasim Özdenören/*Yazdıklarım Yazamadıklarım* 80
Selim İleri/*Yarım Kalanlar...* 83
Celâl Fedai/*Tasarı Halinde Kalacak Biridir Şair* 84
Necati Mert/*Yaz(a)madıklarım...* 89
Tuncer Uçarol/*Olası Kitaplarım - Yazılarım...* 93
Canan Olpak/*Harflerin Dünyasından Estetiğe Bakış* 101
İclal Cankorel/*Edebiyat Tarihi Boyunca Kültür Yolculuğu* 107
Selçuk Orhan/*40 Hadis' i Nasıl Yazdım: Acemiliklerle Donanmış Bir İlk Romanın Kesintili Kısa Tarihi* 112
Osman Söğüt/*Ali Galip Yener' le Eleştiri Kitapları Üzerine Söyleşi:* 120
Mustafa Şerif Onaran/*"Alıştığımız Bir Şeydi Yaşamak"* 126

KİTAPLIK

- Mustafa Safa/*Arap Kıyameti* 131
Âtuf Bedir/*Şiirin Rayları* 132
Ali Aktunç/*Ah Endülüs* 133
Âtuf Bedir/*İnsan Aldandır* 135

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ
ISSN 1301-210X

YIL: 16 SAYI: 189
EYLÜL 2012
(Her ayın birinde yayımlanır.)

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd.Şti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

İletişim

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

P.K. 79 Yenışehir/Ankara

Dizgi-Düzeltili: Hece

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20
K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No: 85/2
İskitler/ ANKARA

2012 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 90 TL.

Kurumlar İçin: 220 TL.

Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri
verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.08.2012

CELÂL FEDÂİ

MUHAFAZAKÂR SANAT
TARTIŞMASININ
DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ...

Bugünün Türkiye'sinde düşüncenin, sanatın irtifasını gazeteler kendi sınırlarına hapsederek belirler oldu ne yazık ki. Çok boyutlu, üzerinde düşünülmesi gereken bir husus bu. Kalem yalamışların gazete yazarlığına bu perestisi pek çok sorun barındırıyor kanımca. Dergilere ilgi az; dergilerde düşünce serdetmek yerine çokları gazetelerde bir köşe kapmanın derdinde. Köşe kapanlara başkalarınca fatih gözüyle bakılıyor. Onlarsa zaten kendilerini çoktan ahkam sahibi görmüş durumda oluyor. Uzun ve can sıkıcı bir mesele... Gazete yazarı tipi, daha 1930'da Ortega y Gasset'in *Küttelelerin İsyanı*'nda resmettiği, her şeyi en hafifinden ama en afili şekilde kavramayı başaran bir tiptir oysa. Son günlerin çok konuşulan tartışması 'muhafazakâr sanat' tartışmasını düşünelim. Bizim için değerli bir akademisyen -şimdilerde kendini romancı görmek istediği anlaşılıyor- olan İskender Pala ile başlayan tartışmanın gazetelerde, televizyonlarda cereyan eden irtifası gösterdi ki bugünün Türkiye'sinde gazetelerde olup bitene sağırlı olmadıkça genç bir şairden şiir sadır olamaz. Oysa umulurdu ki genç şairlerden başlayarak şairlerimizin irtifasını yükselten meseleler oluşsun ve edebiyat kamuoyu şairleri şiir için taciz etsin...

Böyle bir şey yok. Son yirmi yıl, yirmi yıl öncesinde ciddiyet bulduğum isimlerin tel tel dökülüşünü görmekle geçti. Bundan üzüntü duyuyorum. Ahmet Turan Alkan, taşradan İstanbul'a gazeteci olmaya mı hicret etmeliydi? Sadık Yalsızuçanlar onca kitap içinde kaybolurken sevdiklerinden biri ona neden: "Şu koşuşturmaya bir ara ver de senden ter ü taze

EDEBİYAT
GÜNDEMİ

öyküler okuyalım” demedi? Mustafa Armağan daha ne kadar Murat Bardakçı misali tarihçi hedonizmin kıyılarında eğleşecek? Düccane Cündioğlu, resim sanatının bir ömür insanı içine dönmeden nasıl alkoyduğunu tez anlar mı acaba? Benim görevim, onların ardından konuşmak değil çehrelerine soruyu yöneltmek. Bu da üzüntü verici cinsten bir husus...

Muhafazakâr sanat tartışması, sanatçıların değil de gazeteci mantığıyla düşünebilen kişilerin söz dalaşı olarak bize gösterdi ki günümüz şiir, düşünce, sanat ortamı şaire, düşünüre, sanatçıya benden uzak dur, diyor. Akıl almaz bir ayırmazlık gösterip onunla ilgili bir meseleyi onun ulularından dem vurmuyarak tartışıp ahkâm kesebiliyor. Sanatçı sergüzeştlerinin türlü encamından sadece haberli olarak siyasilere yakışır bir ağızla bu ve başka meseleler ancak geçirilebilir. Gazetelere, televizyona indirgenen düşüncenin hali böyledir. Nitekim adını üzüntüyle andığım isimleri artık nadiren düşüncenin gerçek menfezi dergilerde görebiliyoruz. Gerçi elbette dergilerden vardılar gazete sütunlarına ama bilmeliler ki orası bir terfi değildir. Yalnızca birer hakikat eri olarak kullanmaları gereken imkânlardan sadece bir imkândır. Dört bin, dört bin beş yüz vuruşluk sütunlarında ulaştıkları şöhreti yeterli gördüklerini düşünmek istemiyorum. Zira bu isimlere başkaları da eklenebilir ve mesele aynı kalır. Yük orada öylece durur da alıp bir menzile götüreni çıkmaz. Herkes yükün ağırlığını konuşur durur...

Genç şairler elbette gençlikleri geçince gazetelerde cereyan eden bu tartışmaların kendisini dar bir alana hapsettiğini anlayıp sanatını gene sanatçılarından, şiiri gene şairlerinden hatırlayacaktır. Ve tabii gazete mantığının oluşturduğu sığ düşüncüyü, jargonu reddedecek ve asıl mevzilerinin dergiler olduğunu bileceklerdir.

Muhafazakâr sanat meselesiyle ilgili davayı düşürecek sözü hatırlatıp susalım... Ne diyordu, sonradan dindar bir Katolik olan ressam Alfred Manissier: “Ressamım ben. Niyetim resmim için elimden geleni yapmak.

İnsanlar inandığım şeyi, resmimin iyi olması ölçüsünde anlayacaklar belki de.”

ERCAN YILDIRIM

EDEBİYATIN YENİLENMESİ VE SAHİCİ ELEŞTİRİ

Türkiye’de edebiyat anlayışının değişmesinin zamanı gelmedi mi?

Edebiyatın zemin ve yön değiştirmesi yerleşik ideolojik anlayışların, devletin gittiği istikamet, dünyanın aldığı şeklin konumuna çok bağlıdır. Bu bakımdan öncelikle siyasal ve konjonktürel olarak dünya belli bir aşamaya gelir arkasından fikri bir temellendirme yapılır sonrasında da sanat ve edebiyat kendi yerini belirler.

Ya yeni hal makbul addedilir ve bu atmosfere uygun sanat ve edebiyat gelişir ya da gelinen durum tarihe, milli yapıya, itikada mugayir bulunur ve bu karışıklık kendi sanat ve edebiyatını doğurur. Fakat eninde sonunda edebiyat kendine özgü düşünce yapısını korur. His-seder, hassasiyet oluşturur, kaygıları giderme adına düşünür, adım atar.

Türkiye’de edebiyatın geldiği nokta bu iki ihtimalin de dışında duruyor.

En başta soralım. Edebiyatın, sanatın yerleşik siyasal ve fikri yönelime karşı duruşu var mı? Kesinlikle, hayır.

Pekiye dünya ve Türkiye’deki hali hazırda sürüp giden kaygıları, yönelimleri tam anlamıyla kabul edip yansıtıyor mu? Buna da olumsuz bakmalı.

Türkiye’deki edebi yapının neye teka-bül ettiği çok iyi araştırılmalı. Çünkü edebiyat bir yapı kurmuyorsa farklı hayatları

ve dünya görüşlerini yansıtmıyorsa bile “zamanın ruhu”nu yakalayıp onu aktarmalıdır. Biz de klasik haline gelen Meşrutiyet, Mütareke ve Tek Parti dönemi eserlerinin yaptığı tam da bu idi. O atmosferi, gündelik yaşama ve algı yapısını edebiyatın kendisinden hissetmek mümkündü.

Cemal Şakar, *Edebiyatın Sırça Kulesi* ile *İmge, Gerçeklik ve Kültür* kitaplarında edebiyat ve sanatın menşei, mahiyeti ile entelektüel hayat, yabancılaşma, dünyevileşme konularını ele alarak içinde bulunduğumuz zaman dilimi bağlamında görüşlerini açıklar.

Şakar edebiyat ve düşünce hayatının merkezinde yer alan entelektüellerin Türkiye’deki fonksiyonlarını izah ederken, entelektüellerin dünyanın genel gidişine bağlı olarak değiştiklerini artık “öncü” vasıflarını kaybettiklerini belirtir. Çünkü dünya bilindik anlamını yitirmiş yepyeni anlayışlara evrilmiştir.

Modern dönemin halkı eğitime, toplumu şekillendirmeye yönelik eğiliminin aksine postmodernite ile beraber entelektüeller büyük hayalleri, büyük anlatıları terk etmişlerdir.

Bundan sonra devrimler olmayacağına göre halkı yönlendirmenin, siyasete şekil vermenin bir manası yoktur. Dahası kimse kimseden böyle bir talepte bulunmayacaktır. Bu yalnızca entelektüellerden değil, yüksek kültürün gerektirdiği sahaların hepsi için geçerlidir.

İktidar ve odaklar kaydığı için onların ağzından konuşmak reel manada mümkün değildir. Çünkü Cumhuriyetin ilk yıllarındaki otokratik tarz ve iktidarın belirli yapısı kendi entelektüelini üretmişti. Siyasette ve bürokraside yerini alan entelektüel aynı zamanda sahada varlığını göstermekteydi ama postmodern dönem iktidarı çoğullaştırdı. İktidarın herkesleşmesi fikrin ve edebiyatın da herkesleşmesini peşinden getirdi.

Yeni Bir Edebiyat İçin Yeni Eleştiri

Cemal Şakar hikâyelerinin dışında yazdığı fikir ve teorik yazılarında görüşlerini açıkça yazmaktan çekinmiyor.

Yeri geldiğinde naif değerlendirmeler yapsa bile sert eleştiriler getirerek edebiyat dünyasının gidişatı ile ilgili kaygılarını bildiriyor. Bu belki Şakar’ın fincancı katırlarına karşı tutumuyla ilgili olabilir. Çünkü Şakar’ın kendini merkeze alan bir çevre kurmaktan imtina etmesi yergilerini de esasında anlamlı kılıyor.

Bu, aslında post modern dönemde karşılaşılan entelektüel portresinin de bir ürünü. Çünkü belli bir kamptan, cephe-den ve düşünceden seslenmek ve kriter belirlemek yerine entelektüeller “teпки toplamayacak” değerlendirmeler yapmayı esas alıyor. Böylece çoklu otoritenin yalnızlaştırarak entelektüeli susturmasının da önüne geçilmiş olur: “Kimin hangi dünya görüşüne bağlı olduğu, olayları hangi bakış açısına göre değerlendirdiği gittikçe flûlaşmaktadır. Medyalar etrafında toplanan entelektüeller birbirlerinin ağzının içine bakarak; sözü diğerinin bıraktığı yerden alır, ona katılır ve onun görüşüne katkı sadedinde konuşmasını sürdürür.” (Entelektüel Vaizler)

Cemal Şakar eskiye ait bir söylemi güncel duruma yönlendirerek bu durumu “Kapıkulu Sanatçılığı” olarak adlandırır, *Edebiyatın Sırça Kulesi*’nde. Edebiyat, sanat hatta bilimin gelişmesi için mutlaka iktidara ihtiyaç vardır. Öyle ki bu faaliyetler aslında iktisadi meselelerdir. Ülkelerin, toplumların ve sınıfların ekonomik düzeyiyle sanatı birebir ilgilidir. Bu temel saik kimi zaman gerçekten memleketin yükselmesine yönelik gelişirken çoğunlukla kapıkulluğuna evrilmiştir.

İktidarın koruma ve gözetimi hami-lik, geleneksel ve modern dönemlerde otoritenin doğrudan yönlendirmesine bağlı idi. Postmodern söylem otoriteyi çoğullaştırdığı ve yerini değiştirdiği için

kesin bir odaktan söz edilemez. Dolayısıyla hangi sanatçı ve edebiyatçının kimin adamı olduğu kestirilememektedir.

Aslolan bugün edebiyatın “kendi başına” ve “kendi bağlamıyla” hareket etmediğidir.

Bağımsız görünümü, çoğulculukla ilgili büsbütün. Çünkü artık otorite geleksel ve modern iktidarlardan bile daha sert ve acımasız olan piyasadır: “Aslında burada derin bir kırılmadan söz etmek mümkün, zira devrimlerle birlikte hami – sanatçı dayanışması sarsılmış, bu kadim ilişkinin yerini ‘piyasa’ almaya başlamıştır. Daha önceleri ‘belirli’ siparişler/ müşteriler için üretilen eserler yerlerini yavaş yavaş ‘belirsiz’, soyut siparişler/müşteriler yani ‘piyasa’ için üretilenlere bırakmaya başlamıştır.”

Tabi Türkiye gibi geç modernleşmeyi yaşayan ülkelerde devlet büsbütün hayattan çekilmedi. Bu serbestlik ortamı içinde sanat ve edebiyatın boşa kalmasına müsaade etmeyeceği için piyasa koşullarını kendine yönlendirmeyi bildi.

Edebiyatta varolabilmek belirli kollarında Kürt ve Ermeni meseleleri, feminizm, cinsel özgürlük, din düşmanlığında ısrarcı olmayı gerektiriyordu. Cemal Şakar’a göre kapıkulluğuna karşı çıkan Ali Kemal, Sabahattin Ali, Necip Fazıl, Nazım Hikmet gibi isimler oldu. Ama bugün eserlerini Türkçe yazamayacak isimler Türk edebiyatında etkinliğini sürdürmektedir.

Türkiye’de yerli değerlere hala yabancı gözle bakılıyor. Cemal Şakar’ın da belirttiği gibi “yerlilik meşrulaştığında” Türkiye’deki edebiyat algısı da mutlaka değişecektir. Çünkü Türkiye öyle bir ülke ki II. Dünya Savaşı’na girmediği halde (Savaşın getirdiği sıkıntılardan bir kısmı bize de temas etmemiş değil elbette!)

Batıda üretilen bunalım edebiyatını çok kısa sürede ithal edip bol miktarda ürün vermiş ve edebiyat tarihindeki yerini de almıştır.

Bu yabancılaşma belki edebiyatımızın en bariz prototiplerindedir fakat etkili olmuştur: “Yabancılaşmayı önce neflerinde bir fantezi, ‘aydın süsü’ olarak yaşayıp halktan koparak meyhanelere kapanan bu grubun edebiyat üzerindeki derin etkileri bir yana; bir sorunsal olarak yabancılaşmanın edebi kamuda bunca revaç bulması hatta bireyin hallerini, ilişkilerini açıklayacak bir ‘sahte kuram’ olma yolunda hızla ilerlemesi doğrusu şaşılabilir bir gelişmedir. Çünkü bu gelişmelerle birlikte yabancılaşma ‘kullanıcı dostu’ bir kavrama dönüşmüş ve insanın her türlü can sıkıntısı, bunalımı, moral bozukluğu hep bu kavramla açıklanmaya çalışılmıştır.”

1950 sonrasında bu yönelimleri çok da uzun sürmedi normal olarak. Ama Türk edebiyatının Batılı yönelimleri çok kısa süreli aralıklarla devam etti.

Küresel Medeniyet, Neoliberalizm ve Edebiyat

Özellikle darbelerin sonunda meydana gelen politik hava 1990’lı yıllardan sonra neoliberal politikalarla ve küreselleşmeyle birleşti. Edebiyat anlatım biçimlerinden tematğine kadar milli değerleri bütünüyle uhdesinden çıkardı. Bu durumu yalnızca sunilik şeklinde değerlendirmek yersiz, daha geniş ve dünya sistemine eklenmiş söylem etkisini derinleştirdi. Özallı yıllar Türkiye’yi dünyadaki ekonomik ve kültürel yönelime eklediği gibi millet hayatı tarihi tüm birikiminin tersine yönelmeye başladı.

Mahrem’in Şeffaflaşması yazısında Cemal Şakar, kitle iletişim araçlarının, yeni kültürel ortamın kodlarını anlatır. Bu yeni ahlaki, kültürel yapının Türkiye’de millet yaşamını toptan değiştirdiğinin altını çizen Şakar, dergi ve gazetelerle birlikte sonraki dönemde diğer elektronik cihazların insanların her türlü düşünme ve yaşama stilini belirlediğini belirtir.

İnsanların neler yiyip içeceğinden hangi haberleri takip edeceğine, nasıl daha iyi anne – baba olunacağından neler giyeceğine kadar hayata müdahil olan sistem insanlar arasındaki mahremiyeti de kaldırmıştır. Çünkü hiç tanımadığı insanla, kadın erkek ayrımına gitmeden konuşma, yazışma ahlak yargılarını tersyüz etmiştir: “Artık ahlaksız bir etikten; etiksiz bir ahlaktan söz edilebilir olmuştur.”

Bu “gözetim toplumu”nda, “pornografik” atmosferde fikir ve düşüncenin yeri ve önemi nedir, nasıl olabilir?

Edebiyatın, sanat ve düşüncenin her şeyin ve herkesin aynılaştığı “küresel medeniyet”in hâkim olduğu atmosferdeki yönü özellikle Türkiye’de çok önemli hale gelmiştir. Yepyeni bir dil, edebiyat ile beraber İslami anlayışın ve millet hayatının şekillenmesi gerekir.

Cemal Şakar, Edebiyatımız Merkezileşiyor mu? yazısında belirttiği gibi sekülerleşmeyle beraber kadim idraklerimiz kökten değişmiştir. Böyle bir ortamdan yepyeni bir tahayyül inşa edilebilir mi?: “Dinin emir ve yasakları, din ve vicdan özgürlüğü; emek, eşitlik, sendikal özgürlük ‘bireysel hak ve özgürlükler’ başlığı altında toplanmıştır. Bireysel hak ve özgürlüklerden yola çıkan hiç kimsenin toplumsal değişmeye öncülük edemeyeceği zaten aşikârdır.”

Türkiye’deki edebiyat ve fikir hayatının yenilenmesi aynı zamanda “küresel medeniyet” ve onun tezlerinin de geçersizleşmesi olacaktır. Çünkü Türkiye’deki millet hayatının, tarihi birikimin ve tarih boyunca oluşmuş kimlik ve rolün gerektirdiği tavır, “müstakil bir hayat ile birlikte müstakil düşünme ve hissetme” olmalıdır.

Kendilik bilgisi, millet bağının en büyük garantisidir. Edebiyat ve fikriyatın içinde bulunduğumuz ortamda kendiliği olmadığı için kendilik bilgisi de bulunmuyor.

Cemal Şakar’ın yürürlükteki anlayışlara yönelttiği eleştiriler, edebiyat hayatının kendine gelmesine, çeki düzen vermesine yardımcı olacaktır.

Mesele edebiyatın istikametiyle memleketin istikbalini birlikte düşünmemektir.

TARIK DENİZ

ALICE’İN HARİKALAR DİYARINA FARKLI BİR YOLCULUK: “HALEP”

*“Halep Çarşısı’ndan içeri girmek
Alice’nin bir delikten
Harikalar Diyarına yuvarlanmasıyla
aynı şey.
Çok renkli bir kumaş topunu açmışlar,
siz de içinde yuvarlanıyormuşsunuz gibi.”*
Serhat ÖZTÜRK

*Bırakacağım seni zamana
Ümmü GÜLSÜM*

Görünmez Kentler kitabında Italo Calvino için şehir; girmeden geçen için başka, ona yakalanan ve bir daha asla çıkamayan için başkadır. İşte kendi geçmişine gömülmüş Halep şehri de onu görenlerin çekimine kapılıp, bir daha içinden asla çıkmadıkları hayal şehirlerden biridir.

Seyyahlar seyyahı İbn Battuta’nın medeniyetler beşiği Halep’i görülmeye değer şehirlerdendir. “ Sokakları geniş ve düzenli, çarşıları ahşap çatı ile örtüldür. Hakikaten burası hükümdarlık mekân olmaya elverişli bir şehirdir.” diye yazar seyahatnamesi Rihle’de.

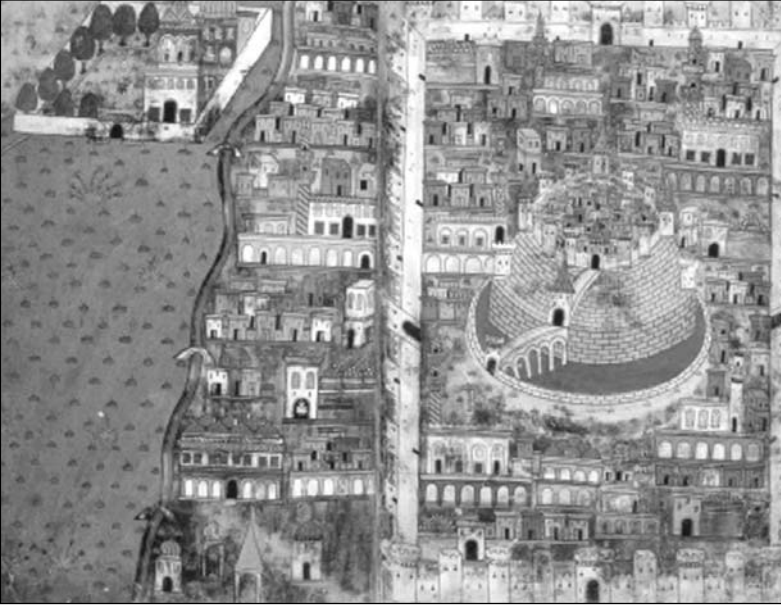
Şairlerin Halep’i ise tozu toprağı mücevher sabâ rüzgârlı, kuşlarının başka şarkılar söylediği, sevincin arttığı, hüznün azaldığı bir şehirdir.

XVII. yüzyılın en büyük Osmanlı seyyahı Evliya Çelebi’nin dördüncü iklimin ortasına yerleştirdiği Halep’inde ise çarşı-

lar, dükkânlar, bedestenler, hanlar, frengi kaldırımlar, kahveler, letafetli hava ve Arslan Dede Kahvesi'nde hanende, sazende, rakkas ve hikâyeciler vardır: "Bir kere rakkas elinden bu kahveyi içen, ebedi hayat bulur." diye yazmaktan kendini alamaz seyahatnamesinde Evliya Çelebi.

ğü Halep, taş yapıların iç içe geçtiği bir şehirdir.

Ticaretin kalbi Halep, bir zamanlar kumaşlarıyla meşhur bir şehirdi. İngilizler bütün yünlü dokumalarını, ipeklilerini burada yaptırıyorlardı. Sokaklarında yüzyılların izi sürülen, baharat kokuları-

XVI. Yüzyılda Matrakçı Nasuh'un gözünden Halep

Şehirler şehri Halep için XX. yüzyılda Orta Doğu'yu karıştıran ; " Halep Suriye'nin büyük bir şehridir ama ne onundur, ne Anadolu'nun, ne Mezopotamya'nın. Orada Osmanlı İmparatorluğunun tüm ırkları, inançları ve dilleri karşılaşmış ve birbirlerini bir uzlaşma ruhu içerisinde tanımışlardır." diye yazmıştı T.E. Lawrence.

Bazen gezmek için de olsa unutulmuş bir Arap şehrine gitmek tuhaftır kimilerine göre; Serhat Öztürk; Suriye sınırında baba oğul Esad'ların portrelerine bakarken, Halep yolculuğuna çıkma nedenleri konusunda hissettiği Halep'e gitmek başka bir zamana yolculuktur. Bu da çocukluğunun İstanbul'daki zamana kadim Halep şehrinde yeniden karşılaşma özlemidir bir çeşit. Yazarın gördü-

nun insanların başını döndürdüğü Halep çarşısı amberler, camlar, porselenler, şekerler top top ipekler, kaftanlar, kokular, kuru yemişçiler, gümüşçüler, çuvalcılar, iplikçiler ve terlikçilerle 1001 Gece Masalları toplamıdır bir anlamda.

1593'te Venedik'in Suriye ile yıllık ticaret hacmi yıllık 1 milyon altındır. Bu arada İngilizler de Levant Company'le Halep'teydiler. Yine de çağ Venedik çağıydı ve ilk konsolosluğu da Venedikliler açmıştı Halep'te.

XIX. yüzyılın sonuna kadar bir kervansaraylar şehri olan Halep'e dört bin deve den oluşan devasa kervanlar geliyordu.

XIX. yüzyıl başında Fransız coğrafyacı Barbie du Bocage, Halep'te 12 bin dokuma tezgâhu ve 100 boyama atölyesi olduğunu tahmin ediyordu.

Halep şehrinde XIX. yüzyılın son çeyreğinde ilk oteller açılmış, ızgara plan hayata geçirilmiş, geniş caddeler yapılmıştır. Modern bir şehrin kalbini attığı vazgeçilmezlerinden sayılan depolar, atölyeler, oteller, lokantalar, kahvehaneler, kabareler, tiyatrolar ve ofislerin çoğalmaya başlamasıyla bir çiçek dürbünü gibi gizemli bir doku içinde yer alır. 1905 yılına gelindiğinde ise Serhat Öztürk'e göre bir çocuk oyuncağından farksız anlı şanlı Gar Binası hizmete açılmıştır.

Mazlumyanların 1911'de yaptırdığı Baran Otel'de kalan ünlüler oda numaralarıyla anılmaktadır şimdilerde: 210. Mustafa Kemal 202. Lawrence ve 214. Lindberg gibi... Ayrıca Halep'e görev sonucu gelenler arasında Alman generaller, mühendisler, çoğu arkeolog kartvizitli casuslar, Osmanlı'nın çöle sürdüğü yüksek rütbeli subaylar ve içlerinde Doğu Ekspresi'nde Cınayet romanının yazarı Agatha Christie'nin de yer aldığı hayli kalabalık bir resmigeçidin içinde buluruz kendimizi.

Şehrin ünlü fotoğrafçısı Derunyan'ın çektiği Baron Oteli'nde, çöl tutkunu Lawrence'nin ödemedi ardında bıraktığı faturanın da çerçeveletilip duvara asıldığını öğreniyoruz Halep kitabından.

1895'te Halep'i ziyaret eden Dr. Şerafeddin Mağnumi gözüne çarpanları Bir Osmanlı Doktorunun Anıları'nda şöyle aktarır bizlere: " Halep'te sağlık koruması diye bir şey yoktur." Yazarın en çok şikâyet ettiği konu ise tuvaletlerin çukur halinde olmasıdır. Şehrin çöpleri hamam ve fırınlarda yakılmaktadır. Mezbaha olmakla birlikte kasap dükkânları sağlığa aykırıdır.

1930' da Halep'in kadaströ haritası tamamlanır ardından da Oryantalist Fransız tarihçi Jean Sauveget şehrin tarihi dokusunu haritalar ve kitapla yazarın deyişleriyle zapt-ü rapt altına alır. Halep 1955'te 400 binlik bir nüfusa sahipken 1970'li yıllarda 900 bine ulaşmıştır. Günümüzde ise bu sayı 4,5 milyon civarın-

dadır. Rüya şehir Halep 1980 yılından itibaren UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası listesindeki yerini alır.

XX. yüzyıl başlarında basılmış kartpostallarda Halep şehri iki, üç kattan oluşan cumbalı ahşap panjurlu, bahçeli, taş ve kâgir yapılarla kaplı mahallelerin yer aldığı nostaljik esintili bir şehirdir.

Yazar bize Tourist Hotel'in altındaki eskiden İstanbul'un tarihi semtlerinde çokça rastlanılan camekânlı tipik kiraathanelere çok benzeyen mekânlarda Halep'te de okkalı bir kahve içebileceğimizi hatırlatır. Üstelik kahvenin yanında su bardağı ve ufak kurabiye tabağı da getirilmektedir. Müşterilere gelince çoğunun ellerinde gazete ve marpuç bulunmaktadır. Yazara göre bu kiraathaneye uğrayan kim olursa olsun mutlaka bir punduna getirip kakuleli bir kahve ile o şahane kurabiyelerden atıştırmak isteyecektir.

Halep kitabı yazarı "Tahin ile balığı, ekşi ile tatlıyı bir araya getirmek için ne büyük merak ne çok karşılaşma ve savaş, ne çok barış, ne çok şölen, hüznün, sevinç, yas ve dayanışma" betimlemesiyle kocaman bir parantez içine alır şiirli bir dille uzun zaman ve emek gerektiren Halep'in damak tadı kültürünü. Ve 17 ciltlik Arap Kavramlar Sözlüğünde sadece yeme içme ile ilgili terimlerin 80 sayfa bulduğunu okuyunca artık insanın her bir farklı durumda çıkarılan yemek için ayrı ayrı 20 sözcük kullanmalarına şaşırmadığını itiraf eder. Ünlü Halep yemekleri içinde "lahme bi-el Karaz" yani Vişneli Kebap kaçırılmaması gereken farklı bir keyiftir.

Yazar, Halep kitabının Tarab başlıklı bölümünde Arap coğrafyasında insanların onun hayli dokunaklı şarkılarında kendilerine ait izler, sahneler, anlar bulunduğu âlemin tek kraliçesi benzersiz sesiyle dinleyenlere toplu bir trans yaşatan, müziğiyle doğrudan duyguları harekete geçiren eski bir repertuvaya göndermeler

yapan gelmiş geçmiş en büyük sesi olan Ümmü Gülsüm'e uzun bir bölüm ayırır. Tarab adı verilen şarkılarda aşk, imgeler, gül bahçeleri, siyah gözler, kadehler, hep akar durur. " Nil Nehri gibi uzun ve güçlü bir ırmak olarak akan nefesiyle herkesi kendinden geçirmektedir Ümmü Gülsüm. Yazarımız 1920'lerde sürgün yıllarının önemli bir bölümünü Halep'te geçiren ve şehrin gece hayatını yere göğe koymayan Refik Halit Karay'ın saf düşününü bir Halep'ten söz ettiğini ekler: " Yahya Kemal'in Endülüs'ü gibi, Karay'ın Halep'i'nde havada sürekli zil sesi çalkalanır. Nehir kıyılarında açık hava gazinolarında başlar gece âlemleri, teller inler, yanık bir ses dolaşır. Ama bu hüznün şimdilik, birazdan mızraplar hızlanır, darbukanının ritmi yükselir, yılankavi bir dansözle birlikte şuh bir neşe masaların arasında gezinmeye başlar." Yazara göre şimdilerde eski Halep gecelerinden çok da bir şey kalmamıştır ne yazık ki!

İçinde Mezopotamya tarihinin bütün dönemlerinden izler taşıyan Halep Ulusal Müzesi'nde sikkeler, mozaikler, resimli sırlı seramikler, tezhipler, elyazmaları, lahitler, akıllara ziyan bir usturlap ve Halep şehrinin neredeyse salon boyutunda bir maketi zamanın ruhuna yapacağımız benzersiz bir yolculuktur.

Stefan Zweig, Salzburg başlıklı 1933 yılında kaleme aldığı yazısında bir şehir üzerine düşündüklerimizi anlatmayı denemenin gökyüzüne resim çizmekten pek de farklı olmadığını altını çizer. Serhat Öztürk'ün Halep kitabını okuyup bitirdiğimizde, Halep'in havaya resminin çizildiği bir şehir değil; tarihin puslu atlasına düşülen kuvvetli tespitler, analizler ve kitabın satırlarında bizi de kendi içindeki zamanda Halep'te benzersiz bir tanıklıkla dolu yolculuğa çıkardığını görürüz.

"Beş Şehir" yazarı Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bozkırın ortasındaki Konya

için, "İnsanı bir sıtma gibi yakalar kendi iklimine taşır." cümlesi büyüleyici Halep şehri için de geçerli değil midir?

KAYNAKÇA

- Calvino, Italo, *Görünmez Kentler*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990
- Evliya Çelebi *Seyahatnamesi* (8.9.10.uncu ciltler), Üç Dal Neşriyat, İstanbul 1996
- İbn Batuta Seyahatnamesi, YKY, I.inci cilt İstanbul, 2000
- Loschburg, Winfried, *Seyahatin Kültür Tarihi*, Dost Kitabevi, Ankara, 1998
- Öztürk, Serhat, *Halep*, Can Yayınları, İstanbul 2011
- Wvines, David, *İbn Battuta'nın Destansı Seyahati*, Alfa Basın Yayın, İstanbul 2012

NECATİ MERT

ZORLAN BİR AZ!

Şairinin önüne geçen şiiirler vardır; "Hikâye" bu şiiirlerdendir, Cahit Külebi'den şöiretidir, bilmeyen yoktur.

Nasıldı? "Senin dudakların pembe / Ellerin beyaz, / Al tut ellerimi bebek / Tut biraz!"

Sonraki beş kıta "Benim doğduğum köylerde/köyleri" diye başlar, "Ceviz ağaçları yoktu", "Buğday tarlaları yoktu", "Akşamları eşkıyalar basardı", "İnsanlar gülmesini bilmezdi", "Kuzey rüzgârları eserdi" dizeleriyle devam eder, üçüncü dizeler bir alaturkanın meyandır sanki, şair basar da basar: "Ben bu yüzden serinliğe hasretim", "Dağıt saçlarını bebek", "Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem", "Ben bu yüzden nâçâr kalmışım", "Hep bu yüzden dudaklarım çatlaştır". Son dizeler ise "dudakları pembe, elleri beyaz" güzelden bomba taleplere ayrılmıştır: "Okşa biraz!", "Savur biraz!", "Konuş biraz!", "Gül biraz!" ve, ve "Öp biraz!"

Bitişi de şöyle: "Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin! / Benim doğduğum

köyler de güzeldi / Sen de anlat doğdu-
ğun yerleri, / Anlat biraz!”

Orhan Veli, Cahit Külebi’yi bu şiirdeki buluşuyla över; iki insan memleket ve ta-
biat üzerinden karşılaştırılmış, oğlanın
çektığı hasret çarpıcı verilmiştir. Fakat
eleştirir de. Neden? Buluş, bir kullanılmış,
bir daha, bir daha, bir daha, bir daha, tam
beş kere kullanılmıştır. Külebi kendi ken-
disini istismar etmiştir. Tuluatçılar, tutulan
bir esprinin üst üste tekrarına “sağmak”
derler, Külebi de buluşunu sağlamıştır.

“Birbirinin eşi mısralar” söylememek
şairler için mi geçerlidir sadece? Ne mü-
nasebet! Hiç kimse hiçbir konuda ne
kendisini ne de başkasını tekrar etmeli.
Eden gülünç olur.

1967 Depremi’ni unutturmamak için,
dönemin Bayındırlık Müdürü Nurettin
Sofuoğlu tarafından dikilmiş bir çınarımız
vardır. Nerede? Adapazarı’nda. Vilayet’in
önünde -idi. Yeri değişmedi, ama tarifi
Kent Meydanı’yla mümkün artık: Otopar-
kın Bulvar girişinde, hemen solda. Beton
içinde. Hayrettir hâlâ ayakta. Dikiliş nede-
nini anlatır levhası da belki boynunda.
1999’da, depremin hemen ardından bir çı-
nar daha dikildi bunun dört metre güne-
yine. Anladım. Anladık. 17 Ağustos da
unutulmasın isteniyor. Doğru, unutulma-
sın! Ama çınar mı olmalı bunun da anda-
cı? Çınar olacaksa ilkinin ensesine mi kon-
durulmalı? Komiktir bu. İkincisi şimdi
yok. Komiklik görülmüş olsaydı keşke.
Öyle olmadı, yıkım sonrası meydan dü-
zenlenirken ayak bağı oldu çınarlar, küçü-
ğünü kaldırıp attılar -Allah razı olsun
atandan!- ama büyüğü inatçı çıktı.

Çınar; boylu, gövdeli, ömürlü ve göl-
geli bir ağaçtır. Yaşlı ve görgülü büyükler
çınara teşbih edilir bu yüzden. Yakışır. Ben
de “Bağ Çorbası” adlı denememde bunu
yaptım: “Çarşılara giriyoruz; dükkânlarda
DSİ’den emekli Orhan Sadi Emre’ye rastlı-
yoruz, Manav’dır; eşraftan Ahmet Ca-

nay’a rastlıyoruz, Abaza’dır; mobilyacı us-
tası Osman Yılmaz’a rastlıyoruz, Tatar’dır;
yahut da onlar gibi Calvino’ya her bakım-
dan uzak, Tanpınar’a hisçe elbette çok ya-
kın, gün görmüş bir başka Adapazarlı çı-
nara rastlıyoruz ki halk anlatışının nüans-
larını almış o güzelim dilleriyle kendi
Adapazarlarını anlatmaktadırlar.”

Ama böyle bir büyüğün veya bir us-
tanın ardından “çınar” ve “devrilmek”
sözcüklerinin birlikte kullanıldığını gör-
müyor muyum -hem de epidemi olarak-
hayretler içinde kalıyorum. Devrilmek’t
saygı yok çünkü. Dahası edilgenlik var.
Biri ortadan kaldırılıyor, yok ediliyor.
Gönderiliyor. Gidişine de adeta sevinili-
yor. Oysa söylenmek istenen bu değil.
Sevilen bir büyük ölmüş, ölümü bizi üz-
müştür, bu söylenecektir. Kalıp bunu
söylemiyor. Titizliğine inandığım bir ga-
zete bile, Ömer Lütfi Akad’ın ölüm habe-
rini “Bir çınar devrildi” diye verdi, şaşır-
dım. Bunu kim kullandı acaba ilkin? Bu-
luşunu beğenmiş midir? Takipçilerinin
beğendiği muhakkak. Kolaylarına da ge-
liyor. İyi de çok mu zordur, böyle bir
üzüntüyü yine çınar üzerinden fakat tek-
rara da düşmeden vermek? Hem zor da
olsa, yapılışı olan bu değil midir?

Banisi Kanuni’nin Hürrem Sul-
tan’dan kızı Mihrimah Sultan olan iki ca-
mi vardır. İkisini de Mimar Sinan yapar.
Ama biri Üsküdar’dadır, diğeri Edirne-
kapı’da. Mimarileri de farklıdır. Âdettir,
selatin camilerinde en az iki minare olur,
Üsküdar’dakininde de ikidir. Gelgelelim,
Edirnekapı Mihrimah Sultan Camii bir
minarelidir. İlkinin inşası 1540-48 arasın-
dadır ve sultanın zevci Rüstem Paşa ha-
yattadır; ikincisi yapılırken (1562-65)
Mihrimah Sultan yalnızdır. Bu mu işaret
edilir acaba? Sonra, Üsküdar’dakinin
kubbesi, üç yanından yarım kubbele
desteklidir de, cephede yarım kubbe
yoktur. Rivayet, Sinan’ın Sultan’a olan

aşkından böyle yaptıdır. Doğru mudur, ne kadar doğrudur? Bilinmez.

Ama sellemehüsselam konuşulmalı da, yazılmamalı da. Hele tekrar, zinhar! Benim öğrendiğim bu.

SELAHATTİN İPEK

SINANMA

“Ölüm tekrarı olmayan bir deneydir.” Şimdi kim olduğunu hatırlamıyorum ama bir Alman filozofun söylediğini hatırlıyorum. Hayatta herhangi bir şey iki defa yaşanabilir mi? Aynı şeyin iki defa yaşanması eşyanın tabiatına aykırı. Aynı gibi görünse de iki olay arasında mutlaka farklılıklar vardır. Bizim onları aynı gibi görmemiz bir yanılgıdır. Dolayısıyla biz yaşadığımız bazı olayları aynı veya tekrar zannedebiliriz ama hiçbir zaman olaylar birbirinin aynı değildir. Bunun için de her olay kendi özelliğini, özgünlüğünü bünyesinde taşır ve her olayı kendi bütünlüğü ve koşulları içinde değerlendirmek gerekir.

Dr. Kemal’le ilk karşılaşmamızda ağzından dökülen cümleler düşündürdü bunları. Endoskopi raporunu okudu, oradaki olimpya ile çekilmiş 8x6x4 ve 5x4x3 ölçeğindeki yara resimlerine baktı. Kafasını iki tarafa salladı. Kendi kendine konuşur gibi; 3. devrenin sonu 4. evrenin başı. Büyük müdahale gerekir. Midenin tamamını alacağız, dedi. Sonra bana döndü, kendinden emin, güven veren sesiyle; Hocam karar sizin. Ben 19 yıldır Gastroenteroloji cerrahıyım. Bugüne kadar masamda kalan olmadı. Ama bu, olmayacak anlamına gelmez. Her ameliyat %1 bile olsa bir risk taşır. Biz elimizden geleni yaparız ama takdir Allah’ındır.

Sarsıldım, ürperdim. Şimdiye kadar ölüm gerçeğiyle hiç bu kadar somut yüz yüze gelmemiştim. Bu romanlarda, öykü-

lerde, şiirlerde okuduğum ölüme hiç benzemiyordu. Şimdiye kadar duyduğumuz, söylediğimiz “ölüm” salt bir kelimeydi. Yaşama, deneme şansımız olmadığımız için de başkalarının başına gelen, bizim başımıza gelmesi her zaman uzak bir vakı gibiydi. Ama şimdi... Kendimi toparladım. Kendimi bildim bileli inançlarım üzre yaşamaya çalışan bana ne oluyordu da sarsılıyordum? “Vartaya” düşmek üzere olduğumu anladım. Demek zaaf, zayıflık böyle bir şeydi. İnsanın ayağı böyle bir noktada kaymaya başlıyordu. Kendimden utandım. Dünyaya ne kadar bağlı olduğumu düşündüm. Oysa hep söylediğimiz şeyler değil miydi; “Rızık ve ömür insana peşin verilmiştir. Ne artar ne eksilir ne öne alınır ne de ertelenir.” Peki bu halin ne öyleyse? Ciddi bir sınavdan geçtiğimi düşündüm. Bu sınavı vermeliydim. Yoksa çocukluk çağımı çıkarırsak yaklaşık 45 yıllık çabanın ne anlamı kalacaktı? Hayır, bu ben olamazdım. Bu kadar acz içinde kalamazdım. Çevreme baktım. Eşim, çocuklarım bir bana bir doktora bakıyorlardı. Kolay değildi, 60 yıldır yaşadığın hayatı, çevreyi, insanları bırakıp gidecek olmak. Bütün bu düşünceler birkaç saniyede geçti zihnimden. Ağabeyim geldi gözümün önüne, 46 yaşında öldü. Babam 83 yaşında öldü. Sonuçta ikisi de öldü. Ha önce ha sonra ne fark edecekti? Bunları düşünüyordum ama bir taraftan da içim titriyordu. Kendimi bir daha toparladım. Doktor, plastik insan vücudunu eline almış, bana mideyi nereden keseceğini, 12 parmak bağırsağı ile yemek borusunu nasıl birleştireceğini anlatıyordu. Ama ben detayları duymuyordum. İki cümle beynime çakıldı. “Ameliyat olan, midesi alınan hemen bütün insanlar yaşıyor” ve “Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.”

— Sevgili Doktor, açık sözlü olduğunuz için teşekkür ederim. Bu sözleriniz balyoz gibi indi başıma, beni kendime getirdi. Ölüm gerçeğiyle ilk defa bu denli

somut karşılaştım. Eğer benim ölümüm, senin ameliyat masanda, senin bıçağın altında olacaksa, yani bana böyle bir ölüm takdir edilmişse, amenna ve saddockna, hiç itirazım yok. Yok eğer benim bundan sonraki hayatım senin bıçağından verilecek, senin bıçağının vesilesiyle bana gelecek bir şifa ile sürecekse yine itirazım yok. İki de Allah'tan. İkisine de hazırım.

Doktor iki kolunu açtı, gözleri büyümüş bir halde yüzüme baktı.

— Evet, işte bu kadar! Allah ikimizin de yardımcısı olsun, dedi.

12 Eylül 2011 Pazartesiydi.

— O halde hocam, bunu geciktirmenin, uzatmanın bir anlamı yok. Kan değerlerin çok düşük. Bir haftalık gıda takviyesi ve kan iğnesi verelim ki vücudun direnci artsın, ameliyata dayanacak hale gelsin.

Reçeteyi yazdı, 19 Eylül 2011 Pazartesi saat 10.00 için sözleştik. Ameliyathaneyi hazırlamalarını söyledi; dört saat kadar sürececek bir ameliyat, dedi.

Doktorla vedalaştık, çıktığımızda ben hariç bütün aile bireylerinin gözleri domur domurdu. Hissettirmek istemiyorlardı. Bana gelince, Allah bana müthiş bir metanet vermişti, hiçbir şey olmamış gibi, hiçbir şey olmayacakmış bir duygu vardı içimde. Acıyı, insanın sonra hissetmesi gibiydi. Bir hafta diğer haftalardan farklı geçmedi. Annem, ablam, kardeşlerim geldi. Hane halkı ve diğerleri bazen ortalıktan kayboluyor, gözleri kızarmış dönüyorlardı. Rahmetli ağabeyimin genç yaşta akciğer kanserinden ölmesi, benim de mide kanserinden öleceğimi düşündürüyordu. Haksız da sayılmazdı, 60 yaşına kadar, dış doktoru hariç doktor görmemiş, aspirinden başka hap bilmemiş birinin böyle bir hastalığa yakalanması doğrusu pek normal bir durum değildi.

19 Eylül 2011 günü hastaneye vardığımızda, kan tahlilleri yapıldı, doktor yine çok düşük buldu hemoglobini, 6,5. Bu kanla insanın ayakta kalması, yaşaması

mümkün değil, nasıl ameliyata alacağız seni, dedi. Derhal iki ünite kan verildi, 9,5 oldu hemoglobin ve ameliyata almaya karar verdiler. Abdest aldım, öğle namazını kıldım. Yeşilleri giydirdiler, sedyeye yatırdılar. Ameliyathanenin kapısından girinceye kadar olayın ciddiyetinin pek farkında değildim. Ameliyathane buz gibiydi. Masaya yatırınca ürperdim. Yedi ayetelkürsi okuyup üfledim etrafıma. Ameliyathanedekiler son derece sıradan davranıyorlardı. Bir hanım kız; "Bir müzik âleti bulun, bu ameliyat geçmez yoksa dedi." Doktor da yeşilleri giymiş olarak geldi. Gevrek sesiyle halimi hatırlı sordu. Teşekkür ettim. Doktoru görünce biraz rahatladım. Sol tarafımda duran top sakallı zat, açık damar yolundan bir iğne yaptı. Son gördüğüm şey, duvardaki saatin 14.15'i gösterdiğiydi.

Önce nerde olduğumu anlayamadım. Sağ tarafımdan bir kızla bir delikanlının konuşmasını duydum. Aşına olmadığım insanlardan, konulardan bahsediyorlardı. İkisinin de genç ve kışkırtıcı sesleri vardı.

Kendimi bir buz kalıbının içinde hissediyordum. Her taraf buz gibiydi. Nefes alamıyordum, ağzım, burnum bir şeyle tıkanmış gibiydi. Nefes almam giderek güçleşiyor, buzun soğukluk derecesi artıyordu. Bağırarak istiyordum ama sesim çıkmıyordu. İçinde bulunduğum buz kalıbı giderek kalınlaşıyor ve ben bir sona doğru yaklaştığımı hissediyordum. Korkunç bir çaresizlik içinde kıvrıyor, hareket edemiyor, nefes alamıyordum, ölmekte olduğumu düşünmeye başladım. Ölmek böyle bir şey olmalı, diyordum. Hareket yetisi sıfıra inmiş, havada oksijen kalmamış; geride kalanlardan imdat yok, ilerisi karanlık; korkunç soğuk bir ortamda bedeninden damarlar çekiliyor, kanın akışkanlığını kaybediyor. Yenilmez, karşı konulmaz bir çaresizlik... Sağ taraftaki kızın sesini duyuyorum, demek daha ölmemişim, diyorum.

— Vücut ısısı 32'ye düştü, doktora haber verelim, tehlikeli bir noktaya gidiyor.

Delikanlı biraz daha güvenli bir sesle:

— Bir pike daha atalım, yükselmezse veya düşmeye devam ederse doktora haber veririz.

Ben giderek kalınlaşan ve kararan buz kalıbı içinde daha zor nefes alıyorum; kımıldayamıyorum. Bir hareket edebilsem, bir konuşabilsem içinde bulunduğum durumu anlatacağım o iki insana ama nerde, bir mengine giderek daha çok sıkışıyorum.

— “Üç pike oldu, daha fazla atamayız, bu defa da bunalır.” Bu genç kızın sesiydi. Ben hiçbir şey hissetmiyordum, soğuk giderek artıyor, nefes almam zorlaşıyordu.

— Vücut ısısı 31'e düştü; doktora haber verelim, hasta gidiyor.

Genç kız telaşlı, ürkmüş sesiyle yanındaki delikanlıya söylüyordu bunu. Sağ tarafımda ayak sesleri duydum, evet, doktora haber vermeye gidiyorlar, diye düşündüm. Ama hayır, sağ tarafımdaki yatağa yeni bir insan getirmişlerdi, onu yerleştiriyorlar. Üçüncü bir ses:

— Ameliyatı çok ağır geçmiş, özen göstermemiz gerekiyor.

Sağ dizimin dış tarafından, yuvarlak bir noktadan buzdan bir burguyla dizimi deliyorlar. Canım o kadar acıyor ki buz kalıbının ağırlığı, nefes almaktaki zorlanmam bile canımı o kadar acıtmıyor. Yanımda konuşan kıza bir söyleyebilsem, o burguyu oradan çekseler, canım çok acıyor, sağ ayağımın yalnızca dizimin dışından oyuyorlar, hiçbir organımı kımıldatmadığım için hep aynı yeri oyuyorlar. Bu acılar içinde kıvrılırken tanıdık bir ses duydum:

— Doktor beyden izin aldım, kimse görmeme engel olamaz, on saattir haber alamıyorum, bilgi vermiyorsunuz...

Eşimin sesiydi...

Sağ tarafımdaki kız, sesinin bütün cırtlaklığıyla;

— Yasak hanımefendi, giremezsin, diye bağırdı.

— Ben hastamı göreceğim. Bu arada başıma gelmişti. Elimi tuttu.

— Allah sana yardım edecektir; atlatacaksınız; dualarımız seninle.

Kız, yine aynı sesiyle:

— Hanımefendi, o sesini duymaz, baygın halde, baksana kendinde değil.

Ben duyuyordum ama giderek kalınlaşan buz kalıbı içinde ona cevap verebilecek durumda değilim.

Eşim yanımdan ayrıldı. Müthiş üzül-düm...

Birden Doktorun gevrek sesini duydum.

— Nasıl benim hastam ?

— Vücut ısısı çok düşük hocam.

— Ağzındaki hortumu çıkarın, nefes alması kolaylaşsın.

Elimi tuttu;

— Nasılsın, kendini iyi hissediyor-sundur; zor oldu ama temizledik...

Doktor ayrıldıktan sonra kızla oğlan aynı konuları konuşmaya devam ettiler. Ağzımdaki hortum çekilince buz tabakasının kalınlığı azaldı, biraz daha rahat nefes almaya başladım. Kız;

— Vücut ısısı yükseliyor, amca yırttı, diye bağırdı. Ben hâlâ korkunç bir şekilde üşüyor ve hiçbir organımı kımıldatamıyordum.

— Üşüyor musun amca?

Cevap verecek halim yoktu. Hayret, sağ ayağımın başparmağını kımıldatabiliyordum. Kız kımıldayan başparmağımı gördü.

— Biliyorum, üşüyorsun ama korkma tehlikeyi atlattın, vücut ısın yükseliyor.

Doktorun son cümlesini hatırladım.

— Bir saat sonra odasına çıkarın.

MİNÖR BİR ŞİİRE DOĞRU KURAMSAL İLK ADIMLAR

Aşağıdaki yazıda detayına gireceğim bir çözümlenme döneminde şiirsel-edebî bazı gerçeklerin ifadesi, tekil bile kalsa, belki de tam da tekil kalmışlığıyla önemli. Murat Üstübal'ın *Dirim Kurgu* kitabında vurguladığı ve edebiyatla ilişkilendirdiği nitelikler, her biri ayrı ayrı majör edebiyatın kökleşmesine yönelik ihtiyatlar olarak önemli görünüyor bana. Bu kitap elbette betimlediğimiz ortamın verilerini doğrudan onaylamadığı, hatta ileri sürdüğü savlarla kökünden reddettiği için yeterince tartışılmadı. Çünkü birleşik ve yüceltilmiş bir şair imgesini sunmuyor ve buna hizmet etmiyor *Dirim Kurgu*. Kitapta herhangi bir örnekleme maksadıyla adı geçen şairlerin neredeyse tamamı kenarda duruşuyla, endüstriyel bir ürüne dönüşme özlemlerinin olmayışıyla, bir halkın tınısını temsil etmeye yeltenmeyişleriyle dikkati çekiyor. Geçmişten tarihsel ve "önemli" portreleri hortlatarak onların yardımıyla yüceltilmiş bir şiir tanımı yedeğinde konuşmaya gerek duymuyor Üstübal. Dolayısıyla geleneğe sırt yaslamaksızın gidebileceği kuytuları merak ediyor olmalı. Azıksız yola çıkıyor bile denebilir bunun için. Tarihsiz değil tarihselleştirilmemiş bir algıyı hissettiriyor bana. Örnekler bir kenara, asıl olarak kitabın ikinci ve üçüncü bölümünde sorunsallaştırılan kavramlar; edebiyatın ne olduğuna dair konuşmayı reddederken, edebiyatın akış biçimini ve şiirin açığa vurduğu kuvvetleri konuşuruyor.

PUT KIRICI ŞİİRE ALAN AÇMAK

Giriş

Bu yazıda minör sözcüğünü Deleuze'un majör-minör ayrımını esas alarak kullanıyorum. Buna göre minör bir edebiyat bir azınlığın majör bir dilde yaptığı edebiyattır. Deleuze burada büyük oranda etnik azınlığı vurguluyor, fakat biz şiirsel minörlüğü tanımlarken azınlığı, şairane mizaca vurgu yapan bir anlama da geniş-

TAKİP MESAFESİ

Hayriye Ünal